

čira falcion

Ali u vremenu prvih godina rata bezizlaznost i kaos su zaista bili suvereni gospodari situacije i Bulatović je u pravu kada na jedini moguć način otkriva to doba. Gornje zamerke odnose se samo na jednostranost osvetljavanja tog intervala, jednostranost u čiju tendencioznost ili slučajnost ne želimo da ulazimo.

Prvi zaključak se svodi na tezu da je Bulatović ovde analizirao odnos čoveka prema vatri. Daljim razvijanjem teze dolazimo do saznanja da vatra ovde nije realno, prolazno i vremenski ograničeno zlo, već euklidovski element kompleksnog zla, vremensk nedefinisano, koje dolazi u nejednakim ali većito ponovljivim intervalima neuništivo i uvek prisutno na prilazu tokovima života. Ovdje je jasna pišćeva slučajna vezanost za vatru kao fenomen zla, jer poente njegovih zaključaka uvek se odnose na zlo kao celinu. Ali odavde potiče misticizam koji će nas u prvom momentu začuditi, jer su prijemnici naših čula vrlo osetljivi na ovakva otkrića i uvek izazivaju stvaranje odbranbenog zida od solidnog materijala naučenih i stečenih pogleda modernog čoveka, koji apriori anatomije takve pojave ne ulazeći u njihovu suštinu. Ako je takav stav ispravan u odnosu na svu moguću nagonmilanu idealističku zaostavštinu, ovde moramo biti oprezniji i doći svakako do suštine. Ne uzalud. Jer suština je ovde drukčija.

Negde na početku sam već rekao da se nalazimo na prekretnici bez zabeleženog dvojnika u prošlosti. Ne na sredini ili s one strane brda. Na početku. I zato, u najavljujućem nečeg apsolutno novog, služimo se jedino intuicijom. Ako će neki budući pisac na nizbrdici reći jasno šta je ta naslućena budućnost, niko pametan to ne može zahtevati od Miodraga Bulatovića hiljadudevestopedesetosete. Za njega je makoliko išao ispred prosečnog oka i prosečne matre, ta sutrašnjica nesaglediva. A zakonito se dešava da se čovek prema nesagledivom odnosi kao prema mitu.

I zato, ako čoveka osuđujemo

zbog spiritalne vezanosti za nešto nesagledivo na nebu, nesagledivo, jer ga nema niti će biti, ne možemo ga osuditi zbog takvog odnosa prema budućnosti. Došli smo do korena Bulatovićevog misticizma. Ako sada pogledamo šta je iz njega izraslo doći ćemo opet u sukob s pišćevim gledištem.

Bulatović zabrinuto gleda u budućnost. On je očevidno opsednut poraznim rezultatima etape u kojoj se čovečanstvo našlo, njega more neusklađene suprotnosti današnjeg sveta i on ne shvata da je sve to posledica spora socijalnog razvoja koji zakašnjava za platformom na kojoj se nalaze dostignuća nauke za čitavu eru merljivu vekovima. Našli smo se u situaciji da smo nespremni da upravljamo onim što smo stvorili. Osećanje tog jaza je i dovelo do napetog iščekivanja čiji smo i svedoci i učesnici.

Ali, bez obzira na to, zabrinutost nad onim što dolazi je besmislena i pogrešna. Nikada nije došlo nešto negativno u svetskim razmerama da bi uništilo pozitivno. Biološki prazakon je odredio drukčiji ritam odmene. Treba imati u sebi samo dovoljno kolektivne opreznosti. A za to je čovečanstvo sasvim sigurno sposobno.

Bulatović zlu pridaje suviše veliki značaj. Vreme kada je ono bilo gospodar prošlo je davno. Ako priznamo objektivno postojanje zla, ono je danas samo način na koji se nešto preživelo zamenjuje novim. I ne treba ga uopšte nazivati tim imenom. Ono je pre prastvaralac jer ostavlja za sobom pogodan teren za jedan viši rast.

Predrag Palavestra govoreći o misticizmu »Vuka i zvonca pronasao je neke mazohističke elemente u vezi sa zatvorenicima i potpuno iskrivio metaforički značaj ugojenih guštera, pravечи od njih simbole neke realne eksploatacije čovekove dobrote ili, što je još gore, banalnu sliku orvatalog izraza na temu: klasna nejednakost. Međutim ovde je reč o gušteru-prijatelju čovekov, životinji koja je u subnonskim trenucima spasonosno indiferentna, jer ona ume samo da se

ukloni od opasnosti, ali ne i da joj se klanja, i nema nezahvalnu osobinu svesti da deformiše čak i ono osnovno biološko u sebi, kada preti uništenje.

Čovek na minaretu takode nije mazohista, jer umire greškom, usled zaokupljenosti u spazavanju onog što je vredno spasenja, a druga je stvar ako, po njegovoj klasifikaciji, ljudi u tom trenutku nisu dospeli u izabranike.

Kolikogod je ova zbirka priso-vedaka homogena po svojim osobinama, toliko je u njoj izuzetna pojava novele »Malo sunce«. Ova, inače divna novela, za koju već sada možemo reći da poseduje trajnu vrednost, donela je sa sobom i jedno potpuno pogrešno mišljenje. Ona nas je vratila na stari teren polemike oko pitanja ko je u pravu: jedinka ili masa. Ne ulazim u ovaj nerešivi zaplet, jer nas to ničemu ne bi dovelo, ali ovde je jedinka ocrтана još jednim važnim podatkom: ona je tlačitelj, krvolok, rušilac, vuk, a masa: stvaralac — ljudi. I kada pisac uzima u odbranu vuka, pravечи od njega nekog alegoričnog heroja i mučjenika, upirući istovremeno prstom optužbe u ljude jer su mu dali priliku da na svojoj koži oseti tude zube moramo otvoreno reći: ne. Inače ćemo srušiti onog prihvaćenog Bulatovića koji bi na ovom mestu, u ime svega što je rekao na prethodnim stranama knjige, morao da se složi s nama.

Ali mi verujemo da je ta priča Bulatovićev ideološki izlet. O zanatskim kvalitetima ove proze može se govoriti samo u superlativima. To je literatura evropskog ranga i možemo biti ponosni na nju. I složićemo se ovog puta s mišljenjem da je ovaj mladi ali zreli književnik poseban bastion nad gomilom malih medaša.

Neoprostivo je samo što se o ovakvom delu počelo pisati površno i stereotipno na autoritativnim stranicama listova sa autoritativnim potpisima prikazivača. Zaboravlja se suviše često na dužnost kritičara da o ovakvom stvaralaštvu kaže ozbiljnu, osmišljenu reč — dokaz da je to delo doživelo u sebi.

NEVIDLJIVE OČI

Lavovi ustaju.
Odmorni lavovi ustaju u visokoj travi.
Teške noge opiru o zemlju:
lavovi riču u veće.

Mesec, svetlo oko noći,
gleda kroz krošnje.
Međi trbusi vuku se po zemlji.
Oči traže.
Zelene oči između drveća.
Žute oči u travi.
Crvene oči u sevaru.

Pazi na svoj korak.
Pazi na svoje noge.

Lavovi puze između debala.
Lavovi se spremaju na skok.
Lukovi njihovih leđa drhte
od teškog iščekivanja.

Pazi na svoje stope.
Nevidljive oči biraju na tebi
mesto za gladne zube.
Nevidljivi zubi kidaće ti
listove na nogama.

Lavovi su napali na gazele.
Lavovi su skočili kao ričuća okrugla glad.
Lavovi kolju.
Mesec, svetlo oko noći, putuje po nebu.
Međa telesa puze po zemlji.

Pazi na svoje stope.
Pazi na svoje ruke.
Jutro će doći kroz goru kao bela sita životinja.
Crveno sunce će tražiti,
dugo tražiti tvoje kosti,
rasejane u visokoj travi.

Lavovi riču u noć.
Kako smo hladni bojažljive gazele.
Kako smo hladni uzdrhtale gazele.
Kako smo hladni njihovo meso,
njihovo meko meso na crnoj plati noći.

Zedni lavovi piju mesečinu.

Pazi na svoje ruke.
Sunce će naći tvoje kosti,
rasejane u visokoj travi.

Sa slovenačkog preveo
Petar VUJIČIĆ

SVE PTICE

Pobićemo sve ptice.
Sve. Sve, rekoše vrane u mraku.

I u tišini noći sam slušao,
kako neko u vrtu ubija moje ptice.
I znao sam,
da će sada moja jutra biti
bez pesama,
i osećao sam
kako pleni žalost moju dušu.

Sve. Sve ptice, rekoše.

I osećao sam,
kako lepršaju oko mene
crna krila
i kako me gleda između njih
žuto vranino oko.
Šta tražiš, vranu, pitao sam.
Pod korom svoje lobanje
ne skrivam nijednu pticu.

Sve. Sve ptice.
Sve ćemo pobiti, reče.

I poplašio sam se,
da će mi jedne noći
kroz mraine snove
rascupati lobanju
i da će tražiti mašinitim kljunom,
ne skrivajući li se u gnezdu mojih
ptice pevatiće.

Sve. Sve ptice, bripaće.

Sada osećam na svom potiljku
žuto vranino oko.
Moja duša je probodena.
Moja duša je ubijena ptica.

Sve. Sve ćemo pobiti.
Sve ptice, grakću vrane
pod mračnim nebom.

Sa slovenačkog preveo
Dejan POZANANOVIC

Dane ZAJC, istaknuti pripadnik mlađe generacije slovenačkih pesnika, rođen je 26 oktobra 1929 godine u Zg. Javoršnici. Prvu svoju pesmu objavio je u »Mladinskoj reviji« 1948. Poeziju je najviše štampao u »Besedi« i »Reviji« 57. U leto ove, 1958 godine u izdanju pišćevom izišla je u Ljubljani prva Zajčeva zbirka pesama »Požgana trava« (»Opeljena trava«).